

ДО ПИТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА

**КОШОВА А. М., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

У статті розглянуто інноваційний аспект перетворень аграрного виробництва та внесено пропозиції відносно застосування передового досвіду ведення молочного скотарства та виробництва молока спираючись на досвід деяких західноєвропейських країн.

In the article the innovative aspect of transformations of agrarian production is considered and suggestions are brought in relation to application of front-rank experience of conduct of the suckling cattle breeding and production of milk leaning on experience of some west-european countries.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В Україні протягом останніх років створюються сприятливі умови для переведення економіки на інноваційну модель функціонування та розвитку. Пошук шляхів переходу країни на інноваційну модель розвитку, запровадження дієвих ринкових механізмів становлення й функціонування наукової та інноваційної сфер з подальшим впровадженням інновацій у виробництво, набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці і питання теорії та практики інноваційного розвитку економіки, становлення інноваційного менеджменту і маркетингу, становлення та перейняття міжнародного досвіду досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені. В аграрному секторі економіки України пошуку шляхів інноваційного розвитку галузі присвятили свої праці М.Я. Дем'яненко, О.І. Дацій, М.І. Кисіль, П.Т. Каблук, В.П. Ситник та інші. Результати системного дослідження інноваційного розвитку молочного скотарства передбачають вивчення наукоємного аграрного ринку. Цим обумовлені вибір теми, мети, завдань і логіко-структурної побудови названої публікації.

Цілі статті. Ціллю статті є висвітлення інноваційного аспекту перетворень аграрного виробництва та внести пропозиції відносно застосування передового досвіду ведення молочного скотарства та виробництва молока спираючись на досвід деяких західноєвропейських країн де необхідною умовою функціонування кожного підприємства є чітко побудована система бухгалтерського обліку яка забезпечує інформаційні потреби управлінського персоналу.

Виклад основного матеріалу. Україна впевнено увійшла у XXI ст., маючи досвід існування незалежної держави та можливість подальшого розвитку економіки країни спираючись на досвід передових країн світу. В розвинутій економіці найбільш успішно функціонують ті підприємства, які у своїй діяльності орієнтуються на ринок, потреби і бажання своїх споживачів. За нашого часу, коли умовою економічного розвитку підприємств є активна діяльність на ринку, життєво важливими стають знання кінцевого споживача, уміння підприємств гнучко реагувати на всі його вимоги.

За роки незалежності велико товарне виробництво в Україні зменшено, матеріально-технічну базу розтягнуто, колись потужний агропромисловий комплекс зруйновано і відкинуто на півстоліття назад. І тут Україна стала членом СОТ. Світова організація торгівлі-це своєрідний ринковий клуб, який об'єднає сьогодні більше 150 країн. В усіх цивілізованих країнах світу сільськогосподарське виробництво дотують за рахунок держбюджету. Бюджетне фінансування АПК України у чотири рази менше від потреби. Проте

Забезпечення населення України продуктами харчування, що виробляються з молока, залежить від розвитку ринку молока та молокопродуктів, на функціонування якого в свою чергу впливає стан виробництва, ринкова інфраструктура, дієвість ринкових механізмів, інноваційні аспекти та платоспроможність споживачів. Український ринок виробників молочної продукції нараховує близько 300 підприємств із загальними потужностями 20 млн. тонн молока в рік.

Серед галузей харчової промисловості молочна промисловість займає третє місце за обсягами після м'ясної та хлібопекарської. Український ринок виробників молочної продукції нараховує близько 300 підприємств із загальними потужностями 20 млн. тонн молока в рік. Регіональне сировинна база молокопереробної промисловості розвивається переважно в районах основної переробки молока: Київська, Львівська, Полтавська, Вінницька, Житомирська, Чернігівська, Хмельницька області. Однією із головних проблем даної галузі є невисока якість сировини. Великі переробні підприємства вирішують дану проблему шляхом довгострокових контактів з сільгоспвиробниками (надання необхідного обладнання та фінансова підтримка). Темпи виробництва продовольчих товарів були значно вищими від зростання кількості населення, тому стало можливим його забезпечення продовольчими товарами. Однак глобальна економічна криза найбільш негативно позначилася на розвитку агропромислового комплексу. Сільське господарство, харчова і переробна

промисловість стали скорочувати своє виробництво. Починаючи з 1990 р. і аж по 2005 р. виробництво усіх продовольчих товарів значно зменшилося[1]. Зменшення виробництва молока в Україні впливає на рівень його пропозиції. Стан світового ринку молока і цінову ситуацію, що склалася на даному етапі поки не можна назвати стабільними. В 2009 році ціни на сировину для виробництва сухого молока та масла впали до історично низького рівня. Фермери в ряді країн ЄС висловлюють протести проти нерентабельно низьких закупівельних цін на молоко. Зниження дійшло до рівня 0,20-024 євро/л.

Ситуація на молочному ринку України є більш критичною. Таку ситуацію може виправити перейняття досвіду іноземних країн з виробництва продукції молочного скотарства та проведення інноваційних розробок та впровадження у виробництво новітностей. Інноваційний процес в сільському господарстві порівняно з іншими галузями характеризується тривалішими строками розробки й апробації новацій, особливо при веденні селекції сортів у рослин та порід тварин. Так, інноваційний процес від початку селекційної роботи до впровадження нових гібридів цукрових буряків триває 25 років, з них 18 – припадає на селекційний процес. Наукові дослідження потребують щорічного масштабного фінансування і всебічної державної підтримки, оскільки від цього залежить науковий рівень та якість новацій, що надзвичайно важливо в умовах поширення на українському ринку науково-технічної продукції конкурентоспроможних іноземних технік й технологій, які за своїми техніко-економічними параметрами не поступаються, а часом і перевершують вітчизняні аналоги. Особливо це стосується імпорту сільськогосподарської техніки, насіння іноземних сортів культур рослин і засобів захисту рослин. Результати вивчення досвіду стимулювання інноваційної діяльності свідчать, що значення інноваційної складової в розвитку економіки іноземних держав постійно посилюється, а активізація інноваційної діяльності ними всебічно підтримується.

Інноваційна діяльність у сільському господарстві має певні особливості, пов'язані із його специфікою, а саме: наявністю живих організмів, сезонністю та підвищеними ризиками тощо. Із впровадженням новацій у галузь види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей (наприклад, вища врожайність буряків). Інноваційну діяльність у сільському господарстві запропоновано розглядати на чотирьох етапах: розробка новацій, їх апробація та перевірка, відтворення новацій, а також впровадження їх у виробництво.

Державна підтримка інноваційної діяльності у розвинених країнах світу здійснюється через систему економічних механізмів, зокрема, податкового і патентного регулювання. До основних елементів державної податкової підтримки інноваційної діяльності в зарубіжних країнах належить: відстрочення податкових платежів у разі виникнення додаткових витрат на інноваційні цілі; зменшення податку на суму приросту витрат на інноваційні цілі; звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів протягом декількох років; пільгове оподаткування дивідендів, отриманих по акціях фірм, які здійснюють інноваційну діяльність; зниження ставок податку на прибуток з метою спрямування резервних коштів на замовленні державою та спільні науково-дослідні й дослідно-конструкторські розробки; надання пільг по проектах, що виконуються за пріоритетними програмами; зменшення прибутку, що підлягає оподаткуванню, на суму вартості приладів й устаткування, переданих вищим навчальним закладам, НДІ та іншим інноваційним організаціям; вирахування з прибутку до оподаткування внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій; зарахування частини податку з прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з подальшим використанням на інноваційні цілі. В Україні застосовується лише остання пільга, чого, звичайно, недостатньо.

Таблиця 1

**Динаміка поголів'я корів та обсягів виробництва молока
в Україні 2005-2008 рр., тис. грн.**

Показники	Роки				Відхилення	
	2005	2006	2007	2008	абсолютне(+,-)	відносне, %
Поголів'я, тис. гол.	3926	3635,1	3346,7	3095,9	-1069,7	-27,2
Виробництво молока, тис. тонн.	13714,4	13286,9	12262,1	11761,3	-1953,1	-14,2

У 2008 році поголів'я корів в Україні становило 3095,9 тисяч голів що на 27,2 % менше, ніж у 2005 році, а обсяг виробництва молока в 2008 році зменшився на 14,2 % з аналогічним показником 2005 року. Дані зміни можна пояснити тим, що на українському ринку зараз сприятливі умови для активного вирівнювання поголів'я корів.

У усіх цивілізованих країнах сільськогосподарське виробництво дотують за рахунок бюджету. Через відсутність державного інтересу в розвитку сільського господарства й тваринницьких галузей, зокрема, необхідний перехід під опіку підприємств переробної промисловості. Прикладами у різних галузях АПК є такі структури виробництва, доробка, зберігання та експорт зерна - ТОВ СГП „Нібулон”; вирощування цукрових буряків та виробництво цукру – ПК „Зоря Поділля”,

Агропромхолдінг „Астарта – Київ”; вирощування овочів, виготовлення соків – ФГ „Владам”; виробництво та переробка молока – ТОВ ТД „Західна молочна група”; птахівництво – ВАТ „Миронівський хлібопродукт” та ін. Завдяки їм явище інтеграція можна розпізнавати як джерело власних ресурсів фінансування розвитку сільськогосподарського виробництва.

Світовий досвід розвитку молочного господарства показує, що воно не може забезпечити постійного нарощування обсягів випуску сільськогосподарської продукції, як за умов індустріальних технологій, але гарантує якісне виробництво продовольства на певному стабілізаційному рівні й потребує постійного інноваційного оновлення методів виробництва заради відвернення потенційної стагнації, до якого веде сталий обсяг ресурсів.[2]

Як показує досвід деяких західноєвропейських країн, для того щоб зробити молочне господарство рентабельним необхідною умовою для кожного аграрного підприємства має стати чітко побудована система бухгалтерського обліку, що забезпечує інформаційні потреби управлінського персоналу [3].

Крім оперативних даних, що забезпечують інформаційні потреби щоденного управління підприємством, комп'ютеризована система дає можливість переглядати дані щодо кількості наданого молока на кожну корову та в цілому по фермі з початку маркетингового року, що дає змогу контролювати відсоток виконання квоти з виробництва молока і вчасно приймати рішення щодо кількості поголів'я та його продуктивності. Адаже у випадку перевиконання фермеру загрожують штрафні санкції, сума яких значно перевищує вигоди від виробництва надлишкової кількості молока.

Дослідження проведені в одному із сільськогосподарських підприємств Данії де утримується понад 450 дійних корів, у користуванні власника фермерського господарства знаходиться близько 900 га ріллі, тобто це сільськогосподарське підприємство середніх розмірів.

У сільськогосподарських підприємствах Данії особлива увага звертається на організацію системи управлінського обліку, що забезпечує інформаційні потреби ефективного управління виробництвом. А управління починається з інформації, на основі якої оцінюють діяльність (облік і контроль основних показників діяльності), виявляють резерви та невикористані можливості (аналіз інформації), приймають рішення й оцінюють ефективність прийнятих рішень. Первинний та оперативний облік молока на фермі організується дуже деталізовано завдяки повній його комп'ютеризації, яка є вагомим чинником, що впливає на організацію обліку в цілому. Менеджер у будь-який момент може дізнатися, скільки кожна корова дала молока за три останніх доїння, в який час її було видано, проконтролювати середній надій у цілому по фермі, переглянути інформацію щодо корів-рекордисток і, навпаки, найгірших за показниками [3]. Форма стандартного звіту про доїння наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

**Фрагмент звіту про доїння Підприємство Gamelbygaard.
Дата 12.01.2010.**

Номер корови	Час доїння	Кількість молока, кг	Середній надій на добу, кг	відхилення	Наявність інфекційних захворювань корови
3017	13:02	7,6	23,5	-25,0	+++
3636	14:53	10,7	30,5	-4,3	+
4112	15:37	12,4	28,4	+6,7	-
У середньому по фермі		11,2	33,4	+1,2	

На відміну від сільськогосподарських підприємств України в сільськогосподарських підприємствах Данії працівники не беруть безпосередньої участі в організації первинного обліку молока. У даному підприємстві, як і в багатьох інших фермерських господарствах Данії, створена й функціонує бездокументна й повністю автоматизована система первинного обліку. А документи при потребі складаються управлінським персоналом шляхом вибірки з бази даних інформації, необхідної для прийняття рішень у конкретній виробничій ситуації. Визначальним чинником, що зумовлює порядок первинного обліку продукції молочного скотарства у фермерських господарствах Данії та його відмінності від організації первинного обліку у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах, є технологія виробництва та рівень його автоматизації.

Висновки. Отже, вивчення зарубіжного досвіду первинного обліку молока свідчить про доцільність і можливість відмови від складання первинних документів в умовах повної автоматизації в Україні. Враховуючи перспективи інтеграції національного сільського господарства в світовий економічний простір, розвиток обліку повинен ґрунтуватися на комплексній його автоматизації, що сприятиме підвищенню оперативності обліку

Література.

1. Дерев'янюк О. Основні напрями системного трансформування харчової промисловості України /О. Дерев'янюк // Економіка України. – 2000. – №12. – С. 45.
2. Марчук Л.П. Формування інноваційних можливостей аграрного виробництва // Економіка АПК. – 2009. – №12. – С. 58.
3. Шайко О.Г. Організація первинного обліку виходу продукції молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Данії: управлінський аспект // Економіка АПК. – 2010. – №8. – С. 158.